

Judgment on Joviality

פרשת כי תבא תשע"א

Later in the *parashah* we read the *tochachah* (admonition delineating the curses that will befall us if we do not follow the Torah properly). The Torah tells us that these curses will come, "*Tachas asher lo avadeta es Hashem Elokecha besimchah uvetuv leivav, meirou kol* — because you did not serve Hashem, your God, amid gladness and goodness of the heart, when everything was abundant" (28:47).

345

בשמחה ובטוב לבב מרוב כל מראש צורים

2

זאת ועוד, הן בפתחת דברי התוכחה מבארת התורה במפורש בצורה שונה את הגורמים לצרות, כאמור (שם, טז): "והיה אם לא תשמע בקול ה' אלוֹקֶיךָ, לשמור לעשות את כל מצוותיו וחוקותיו...". אם כן, מתבאר שהמדובר בהפרה כוללת של המצוות או של רובן, והביצור יעלו דברים אלו בקנה אחד עם מה שסיכמה התורה את פרשת התוכחה, בהורעה שהיא ירדה לעולם בשל חוסר השמחה בעת קיום המצוות?

3

אנה הדברים

4

המבטל את התורה מעושר

בדרך הפשט יש מי שפירש שהדגש שבפסוק אינו מוסב על העדר השמחה, אלא על ההימנעות מעבודת ה' בכלל. הן מצינו בפרקי אבות (פרק ה, משנה יא) את המשנה: "רבי יונתן אומר, כל המקיים את התורה מעוני, סופו לקיימה מעושר, וכל המבטל את התורה מעושר, סופו לבטלה מעוני". אימרה זו היא המבטאת בצורה קולעת את חומר העוון שבגללו נגזרה התוכחה. עם ישראל נתברך ממרומים בהיותו בארץ ישראל בשפע של ברכות וטובות מאין כמוהו. אלא שבמקום שהשפע יגרום להם ליתר הכרת טובה כלפי הבורא, ולהפניית כל המשאבים והמרץ לעבודתו של מקום, שפע זה גרם להם להתדרדרות בבחינת "וישמן ושורון ויבעט", לפיכך גזרה מידת הדין של מעלה שהטובה תינטל מאיתם. מאחר שביטלו את התורה והמצוות מעושר ומתוך מצב של שפע, שורת הדין קיטרגה עליהם, ודינם נגזר שמעתה יתנהלו חיייהם במצב של גלות, עוני וחוק.

הוא שאמרה התורה (שם מ"ח): "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב מרוב כל", לפיכך, "ועבדת את אויביך... ברעב וכעמא וכעוירים ובחוסר כל".

צורת פרשנות זו נקט הרמב"ם בספרו "משנה תורה" (הלכות תלמוד תורה, ט"ז הלכה יא). ברוח דברים אלו כתב ה"שפת אמת" הערה נפלאה ביחס למדש מאתנו כדי שניגמל מן הגלות שבה אנו שרויים. מאחר שהגלות

התוכחה נגזרו עלינו מתוך הבחינה של "המבטל את התורה מעושר, סופו לבטלה מעוני", מאלינו משתמע שהתרופה למכה זו היא ההתחזקות בכיוון הנגדי, דהיינו ל"קיים את התורה מעוני", ואז תקויים בנו ההבטחה ש"סופו לקיימה מעושר", אלו דבריו (תרמ"ג):

תקנה קדמונית עוד מימות עזרא ונחמיה, דהיינו מראשית ימי בית שני, לקרוא בתורה בשבת שלפני האחרונה שבשנה את פרשת "כי תבוא", שבה מופיעה ה"תוכחה".

כך שנו חכמים בברייתא (מגילה לא, ב): "עזרא תיקן להם לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושכמשנה תורה קודם ראש השנה". הטעם מוסבר בגמרא: "כדי שחבלה שנה וקללותיה", (וב"תוספות" פירשו שמכל מקום אין קוראים תוכחה זו בשבת האחרונה של השנה, אלא מפסיקים בקריאת פרשה נוספת, כדי שלא להסמיך ממש את הקללות לראש השנה).

ואמנם למקרא פרשה זו בעיון נחרדים אנו למול עוצמת חרון אף ה' הניתך על עוברי רצונו, ועוד יותר נחרדים אנו בידוענו שכל הקללות הללו אכן נתקיימו בעם ישראל באלפי שנות גלותו. מאלף לבדוק את האמור בתורה, לאור הכתוב בדפי דברי ימי ישראל, ולמצוא את ההקבלה המדויקת שביניהם. אם מוסיפים לכך את הנתון שדברי התוכחה הללו נאמרו לעם ישראל שנים רבות לפני שהם החלו להתגשם, ובעצם עוד לפני כניסתם לארץ, הגנו עומדים כמשתוממים מול אמת התורה שדבר אחד מדבריה לא שב ריקם.

אולם שומה עלינו לתקור ולבדוק מה היו הגורמים הרוחניים שבגללם מאיימת התורה בעונשים חמורים כל כך? אם ברצונו להירפא מן המכות הקשות שניתכו עלינו, ושכאמור ניצפו מראש בתורה, עלינו לתת דעתנו על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ומדוע בא עלינו חרי האף הגדול הזה. מתוך כך נרע באיזה צעדים עלינו לנקוט, כדי שאמנם "תכלה שנה וקללותיה".

הנהה משאנו חרים אחר הסיבות לתוכחה, אנו פוגשים פסוק מפורש שבו דנה בכך התורה.

לקראת סיכום דברי תוכחתה מודיעה התורה כי כל זאת יגיע בנך (דברים כח, מ): "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב

מרוב כל". אולם פסוק מפורש זה מעורר תמיהה: וכי בשל העדר שמן השמחה בעבודת הבורא, יגזור הצור, שתמים פעלו, עונשים חמורים כל כך? אנו מבינים היטב כי עבודת ה' המתכזעת מתוך חוסר שמחה אינה מושלמת, ולא זו הדרך הראויה ליראי ה' ולחושבי שמו, אבל כלום בשביל כך, יחולו עונשים כבדים כל כך?

www.dorbeor.com

6

You shall rejoice with all the goodness that Hashem, your God, has given you and your household. (26:11)

A FARMER REAPS A BOUNTIFUL HARVEST, FILLS a basket with *bikkurim* (the first of his fruits' harvest), and heads for the *Beis HaMikdash*. It would seem natural that he would be in good spirits at this time. The backbreaking labor he invested into plowing, planting, and maintaining his field was rewarded; he has a plentiful crop with which to support himself and his family.

Why, then, asks Rabbi Mordechai Gifter, does the Torah have to command a person bringing *bikkurim* to rejoice? It would seem that a person will naturally rejoice at this time, even without the Torah commanding him to do so.

→ I would like to add another question. How can we be commanded to be happy? If a person did not reap as much as he wanted; if locusts came and devoured most of the crop, why should he be happy? How can the Torah expect a person to rejoice when he does not have enough to eat?

* The painful reality, says Rabbi Gifter, is that happiness is rarely an outcome of the amount of money or possessions we have. There are people who have an abundance of *parnas-*

sah, nachas, and blessing in their lives, but they feel that they have nothing, and there are people who are always happy despite their difficulties.

→ Happiness usually is not directly proportional to the size of a person's bank account. It is most often a matter of perspective. ←

¶ Let us take the example of our farmer. Yes, he is on the way to the *Beis HaMikdash* with a basket overflowing with *bikkurim*, but did the yield he reaped from his fields reach his expectations? Perhaps he thought he would reap even more produce than he did.

Furthermore, even if a farmer was happy with his crop when he left home, when he reaches the *Beis HaMikdash* he may see that other farmers were more successful than he and become dejected.

What is the antidote to such sentiments? The Torah commands us to rejoice "in all the goodness that Hashem, your God, has given you."

* If we learn to focus on what we do have, rather than what we do not have, then our lives will be filled with happiness.

The Torah expands on this point in this *parashah* in a very frightening manner.

8a

The last two words of this *pasuk*, "*meirou kol*," should ring a bell.

Earlier in *Parashas Vayishlach*, we read that Yaakov sent a large gift to Eisav to appease his wrath caused by Yaakov having received the *berachos*. At first, Eisav refused to accept the gift, saying, "*yesh li rou — I have plenty.*"

5

ולכן נכתב סיבת הגלות, לירע אך לתקן זה על ידי הדין, להתחוק בשמחה עבודת ה' ותכרך גם מתוך הייסורין, ובאמת היה רצון הכורא ביה וברוך שמו, שנעבוד לטובו מתוך הרוב כל, ואיחא שיש נסיון בבוזנת העושר ויש בכחית עניות, ושנסנת העושר קשה משל העוני, והדאיה שלא יכולנו לעמוד בנסיון העשירות, ומתוך העניות יהיה הגאולה במהרה בימנו...

ממשיך ומוסיף על כך ה"שפת אמת" תוספת נופך, כי על זה רמזה התורה באומרה (שם, טו) כסיומה של התוכחה: "והשיבך ה' מצרים באניות וכו'". בצד הפשט הפשוט של פסוק זה, באה התורה להצביע על מהות התוכחה כולה. כי מלכתחילה הרי הקב"ה הוציאנו ממצרים, ורצונו היה שנהיה בני חורין ונעבוד אותו מתוך הרחבה. אלא שכיון שלא השכלנו לעמוד בהצלחה בנסיון העושר, נגזר עלינו לשוב ולעבוד את הבורא מתוך המיצר.

על זה רומזות גם האניות שנאמרו בענין זה. האניות הן הסמל לפרנסה הבאה מן המרחק, כאמור (משלי לא, יז): "היתה באניות סוחר, ממרחק תביא לחמה". והרי זה רמזו לכך שדרך עבודת ה' מתוך המצרים, היא אמונה דרך רחוקה ועקלתון, אבל לזה התגלגלו כעונותינו, במקום שהיינו אמורים לחלך בדרך הקרובה והרחבה של עבודת ה' מרוב טובה.

ה"שפת אמת" מסמך לכך גם את האמור ב"והור חרש" שהמלה "באניות" האמורה בפסוקנו נדרשת כאילו נכתבה בע, כלומר שה"אניות" שבפסוק זה רומזות באמור ל"עניות" שנגזרה עלינו בגלותנו, וכאמור, זאת עקב מה שלא השכלנו להתנהג כראוי בחיותנו בעשירותנו.

86

Yaakov persists, telling Eisav, "*Yesh li kol — I have everything*" (ibid., 33:11).

The words chosen by Yaakov and Eisav are very telling. A *rasha* looks at what he has and says, "I have plenty." No matter how much he has, it is only plenty; it is never enough. A *tzaddik* sees that all his needs are fulfilled, and he thinks, "I have everything." He doesn't need any more than he has.

The Torah is teaching us that we can suffer terribly for making Eisav's mistake. The *tochachah* will go into effect when people don't serve Hashem out of gladness.

But how can the Torah expect us to serve Hashem out of gladness if we do not feel that joy naturally? *Meirou kol*. We have to learn to view the plentiful blessings that we do have and think, "*Yesh li kol*," rather than looking at what we do not have and think, "*yesh li rou — I have plenty, but I want more.*"

Sadly, the greatest curse suffered by those who cannot appreciate the numerous gifts Hashem grants them is the curse of unhappiness they bring upon themselves.

People spend their lives wondering how they can make more money, acquire more possessions, or have more *nachas* from their children. No matter what they have, it is never enough. This is a great curse, indeed.

☛ Happiness is rarely objective; it is usually subjective. If we can only see the blessing that Hashem gives us as *rou*, we will be condemned to a life of unhappiness. The key to a happy life is to learn to turn the *rou* into *kol*.

The Soul Seeks Hashem

ONE MIGHT ASK: HOW IS it possible for me to ascend to the high level of serving Hashem with joy? Is this matter not something which is beyond our capabilities?

The truth is that man's soul naturally desires to connect to Hashem and to fulfill His will. The soul is a 'portion of G-d from above,' and hewn from the highest heights of Heaven. As a result,

the soul intrinsically desires to be connected and attached to her Creator. However, the deeds of man blemish the soul, as explained above that the soul is likened to a princess (Koheles Rabbah 6), to whom all of the delights in the world mean nothing, because she is accustomed to royal delicacies. As explained, however, after two or three years living with a farmer and the common people, she will desire simple pleasures and the radiance of her soul will diminish. She will partake of food that is against her very nature to put into her mouth.

Likewise, the soul is 'a portion of G-d from above,' hewn from the highest heights of Heaven, but man's misdeeds blemish this soul and cause it to diminish in stature, becoming more materially oriented and less spiritually oriented. In reference to this, Shlomo Hamelech says (Koheles 7:29), "Hashem made man straight, but they seek many reckonings." Man perverts his own path through life, and therefore lacks the happiness and pleasantness that are inherent in the performance of mitzvos.

13

Consequently, when we endeavor to serve Hashem with joy, we do not have to recreate the world. On the contrary, all we need to do is to straighten out and improve our deeds, to return to the path that leads towards spiritual progress. The soul will return to its natural state - connected and attached to its Creator, scintillating with joy to fulfill His mitzvos.

The way for one to fight against habit and to return to his true nature is through contemplation of his holy soul, not allowing it to acclimate to its current situation. For the princess who married the commoner, in order to for her to preserve her true identity, she saved something from her past which served to constantly remind her of her royal ancestry. We too must designate set times

to contemplate what we are and our noble heritage, and to reflect on our King and our Creator. He is our Father and we are His children. Through this process we will come to rejoice over the wondrous merit which has been given to us.

Likewise, a person is obligated to make an effort not to enter the sphere of "if you go with me in kerai," using two avenues of contemplation that help avoid this pitfall. Firstly, a person should daily contemplate his deeds and his habits, so that his deeds should not be done haphazardly, but orderly and consistently, fulfilling "you shall go in My ways." In addition, a person should consider the 'hints' that are sent to him from Heaven to arouse him. Especially in these days when Hashem draws close to us and is found close at hand, He sends us many hints to arouse us so that we will not slip into the category of "will not be reproved and will go with Me in kerai."

רבנו יונה בשערי תשובה (ח"ב, הדרך השישית) מתאר את מצבו של הרשע לאחר המוות: "ודע כי נפש הרשע, אשר כל תאוותה לחפצי הגוף, ונפרדת תאוותה מעבודת הבורא ית' ונבלת מרשיה, תרד כמותו למטה לארץ אל מקום תאוותה, ויהי תולדתה בטבע העפר לרדת ולא לעלות."

הרשע המתואר בדבריו אינו ה'רשע' שאותו אנו מכירים, זה שאוכל נבילות וטריפות, זה שגונב והורג, או המומר להכעיס. רבנו יונה מגדיר את הרשע כמי "שכל תאוותו לחפצי הגוף". יתכן שהוא מקיים תרי"ג מצוות, ומתנהג כחורדי לכל דבר, אך השאיפות שלו מתרכזות אך ורק בתחום של חפצי העולם הזה. את המצוות הוא מקיים משום שהתחנך בבית של שומרי תורה, אולם מזמן חיותו ילד לא השתנה אצלו דבר, בשטח זה הוא נשאר עם מושגי הילדות, והוא לא מתעניין בענינים אלה מעבר להכרחי: "כל תאוותה לחפצי הגוף, ונפרדת תאוותה מעבודת הבורא ית'".

לאחר פטירתו של אדם, כאשר נפרדת הנשמה מן הגוף, היא נמשכת וחוזרת אל מקום שרשה. מה חס שרשים אלה? מלבד העולם הגשמי שאותו אנו יכולים לחוש בחמשת החושים שלנו, קיימים בבריאה עולמות רוחניים אין ספור, זה למעלה מזה. יש עולמות הקרובים יותר לעולם הזה, ויש שהם רחוקים מאתנו כמושגים רוחניים אלפי שנות אור. שורש נפש האדם נמצא בעולמות אלה, כל אחד לפי דרגתו הרוחנית.

ככל שהאדם מתעלה יותר, מתחזקים השרשים שלו בעולמות הרוחניים. מי ששקוע בחיי העולם הזה, מתנוונים השרשים המקשרים אותו לעולמות הרוחניים, והנפש הולכת ומשתרשת יותר ויותר בעולם הגשמי.

10

זו כוונת רבנו יונה כאמרו שנפש הרשע "תרד כמותו למטה לארץ אל מקום תאוותה, ויהי תולדתה כטבע העפר לרדת ולא לעלות." אדם זה ניתק את עצמו משרשו הרוחני, ואין לו אפשרות לעלות לאחר פטירתו אל העולם שכולו טוב, משום שאין מה שימשוך אותו לשם, ומאידך, כיון שהוא מושך כל כך בעולם הזה, תישאר הנפש גם לאחר מותו קשורה אליו, והיא הופכת לעפר מן האדמה.

באופן חד פעמי, ניתנת גם לנפש הרשע הזדמנות לראות את העולם העליון. כאשר הוא טובא למשפט לפני בית הדין של מעלה, מולכים אותו לשם בכה, כאבן שזורקים אותו למרחק על ידי "כף הקלע", והוא רואה את מה שהפסיד ועיניו כלות. רבנו יונה מתאר זאת בהמשך דבריו:

"אבל יעלה למרום לדין ולמשפט, ולראות איך החליפה מרום בשאול, כאשר יעלו את האבן על ידי כף הקלע, ואחרי עלותה למרום תרד בטבעה למטה לארץ, כאשר האבן חוזרת ונופלת לארץ אחר הזריקה."

אין לנו אפשרות לראות כמו עינינו כיצד נראים השרשים המקשרים אותנו עם העולמות הבטחניים. רק יחידי סגולה שעניניהם טהורות וראייתם מזוככת, נחוו בראיה רוחנית, המאפשרת להם להבחין בענינים אלה. אך גם אנו יכולים לשפוט, אם האדם מושרש ברוחניות. הסימן המובהק המגלה את הקשר עם הרוחניות היא השמחה, התלהבות הפנימית שהאדם חש בעבודת ה' שלו.

אין הכוונה לגלויים חיצוניים של שמחה. השמחה הנובעת מדביקות אמיתית בעולם הרוחני עוטפת את האדם ומשכיחה ממנו את מהותו הגשמית. עצבות תתכן רק במי שקעיניו נתונים לעולם הזה, עולם הצרות והחסרונות. מי שעובד את ה' מתוך שמחה תמידית, אות הוא לכך שראשו שקוע בעולם אחר.

11

כשרבי עקיבא קרא קריאת שמע בדביקות עילאית בעת שסרקו את בשרו במטרקות של ברזל, הוא לא הרגיש כלל ביסורים אלה. תלמידיו שאלוהו, כיצד יתכן זאת, והוא ענה "כל ימי הייתי מצטער מתי יבא לידי". כל ימיו עלה ונתעלה יותר ויותר, עד שהגיע למצב זה של דביקות מושלמת בעבודת הבורא, שאיפשרה לו לחסיה את הדעת לחלוטין מכל ענין גשמי, ולהתרכז רק בקיום המצוה.

כאשר התורה מסכמת את פרשת התוכחה, היא מגלה לנו מהו שורש הרע, כיצד נפלנו לכל זה, והיא אומרת "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב". אילו הייתה לך תיות בעולם הרוחני, לא היית מגיע למצב זה. רק כאשר יבשו השרשים המקשרים אותך לעולם העליון, אפסה התקוה ויהי צורך בחורבן, שמתוכו יצמח דור חדש שיחדש את חיות הרוחנית ויצמיח שרשים חדשים.

(ע"פ סב אליהו)

העונש על העדר השמחה

Rav Moshe Feinstein²⁹ describes a phenomenon which sheds light on this topic. It is well known that in the early twentieth century the Jews in America faced tremendous challenges regarding Shabbos observance. If one didn't come to work on Saturday, he needn't come on Monday either; he was fired. Despite this great test, many underwent incredible self-sacrifice to keep the Shabbos.

Rav Moshe asked, How was it that the children of these people subsequently forsook religion and did not keep Shabbos, especially after witnessing the self-sacrifice their parents underwent to observe it? He gives a frightening answer. It was precisely because of this self-sacrifice that the children went off the path. When their fathers came home on Friday, they appeared sad, and in a mournful tone they would complain about how terrible the situation was and that they were doing it just for Shabbos. The children got the impression that Shabbos was associated with suffering and was just a burden. They thought that they couldn't undergo such sacrifice themselves, and that it was better to jump ship and abandon the Shabbos altogether.

If their fathers would have come home with joy, expressing gratitude that they were meriting to keep Shabbos in accordance with its laws and saying, "How fortunate are we and how good is

our lot that we withstand the trial," then the impression made on the children would have lasted forever. They would have seen the Shabbos as a joy and would have wanted to keep it themselves.

Singing

There is a story about a certain rabbi whose children did not follow in his footsteps. Someone once asked him why this happened, and he answered, "Because I didn't sing Shabbos zemiros (songs) at the table."

That this rabbi pinpointed this as the cause is most unbelievable. This element of joy in mitzvos is crucial to our observance. Judaism is meant to be practiced with simchah, because one is following the will of his Creator. If we take pleasure in doing the mitzvos, it will enhance our observance. This feeling will rub off on our children as well.

On the other hand, one who fulfills the mitzvos out of compulsion and does them mechanically, with the attitude that he is forfeiting great pleasures by performing them, is obviously missing the boat. Indeed, his own enthusiasm will eventually wane, and what positive feelings will remain that will inspire his children to want to continue doing them? Why will his children want to provide a link in the chain of Shabbos observance if all they saw is that when father went to shul he used the time to discuss the latest in real estate and share prices? Then they came home and their father would rant and rave about how the chazan was useless and the rabbi took too long. Will those children ever want to set foot in a synagogue again? We are not saying that one has to grin and bear it in a shul that is not to his liking; rather, one should find a shul where it is a pleasure for him to daven. Our service of Hashem has to be with enthusiasm and joy at our lot, and that simchah will carry on to the next generation.

אולם לעומת הגישה הרואה בחוכמה גמול על עזיבת התורה בצורה כוללת, יש מן המפרשים שאמרו שאמנם הגיש שכתורה הוא על העדר השמחה שבעבודת ה' במלים אחרות, אמנם אין המדובר בנישית מצוות התורה, אלא בקיום המצוות שלא מתוך שמחה, ואכן בשל העדר השמחה בעבודת ה' באה עליהם כל אותה פורענות.

מעניין שגם הרמב"ם, שכאמור לעיל נקט כדברי המפרשים שהעונש הוא על ביטול התורה כולה מתוך עושה, כתב במקום אחר, אף הוא ב"משנה תורה" (סוף הלכות לולב) כדברי האומרים שהתוכחה היא הגמול על חוסר השמחה שבעבודת הבורא. אלו דבריו:

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האיל שצוהו בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפגע ממנו. שנאמר: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובענוב ללב..."

וכאן אמנם מתייבצת לפנינו במלוא חריפותה השאלה שהועלתה לעיל, וכי על העדר סממן של הידור במצוות, יגזור הבורא עונש המור כל כך? ממקורות רבים ידענו שהשמחה בקיום המצוות היא דרגה גבוהה בסולם המעלות של עבודת ה'. כך למשל כתב ה"מסילות ישרים" (פרק יט) הדין "בביאור חלקי החסידות", נשתייג הדרגה עילאית שמעבר לזהירות, לזריזות, לנקיות, לפרישות ולטהרה, כמבואר בדברי הקדמתו (שם):

...השמחה, והוא עיקר גדול בעבודה... כי זאת היא השמחה האמנותית שיהיה ליבו של אדם עלו, שהוא זוכה לעבוד לפני הארזי יתברך ולעסוק בתורה ומצוותיו, שהם השלימות האמיתית והיקר הנצחי.

אולם הייתכן שמי שמקיים מצוות ורק לא מתעלה במעלות החסידות ייענש בתומרה כה רבה, כזו האמורה בתוכחה? ולא עוד אלא שכאמור, בתחילת התוכחה נאמר במפורש כי היו בעם חטאים חמורים ולא רק חסרון שמחה. גם הנביא ירמיהו אומר בשם ה' (י. יא-יב): "על מה אבדה הארץ... ויאמר ה' על עזבם את תורת... ולא שמעו בקול... אם כן מתבאר שהעונש הניע אליהם בשל העבירות שהיו בידם ולא רק בשל חוסר השמחה שדבק בהם?

15 שאלה זו נשאלה (בין השאר) מפי הרה"ק ר' משה לייב מסאטוב זי"ע (ויוסטה משמו ב"שם משמואל עמוד קסח, ובי"ב שמחה, תשמ"א). אף הוא השיב כי העדר השמחה היה שורש כל הקלקולים. אמנם החורבן נגרם עקב עזיבת התורה, אולם מצב איום זה לא היה יכול לקרות, אילו היו שמחים בעבודת ה'. השמחה מצביעה על החשק והענין שאדם מוצא בדבר, וממה שלא הגיעו לשמחה בקיום המצוות, משמע שלא מצאו בה טעם וחשק, וזה היה שורש ההתדרדרות, עד שהגיעו למה שהגיעו. כאמור בי"ב שמחה:

שאם המצוות ועבודת השי"ת חביבים להארם בראי יותר מכל חללי דעלמא, או אפשר שיבוא לידי חטא.

ירידה רוחנית אינה מתרחשת בפעם אחת, היא תוצאה של תהליך

שלעיתים הוא די מתמשך, והסיבה להתדרדרות שהובילה עד כדי עזיבת מצוות התורה, היתה חוסר השמחה. אם זוהי הגישה למצוות, לא ייפלא שבהמשך הדרך הגיעו עד כדי הפניית עורף לתורה, והתוצאה הכואבת יצתה התגשמות נבואות התוכחה.

דברים אלו עולים בקנה אחד עם האימרה הנפלאה שאמרו בגמרא (נדרים פ"א א) שכאשר הנביא התריע בשם ה' "על עזבם את תורת", הוא התכוון לתופעה "שלא ברכו בתורה תחילה". שמה האמר מדוע מביטה הנבואה בחומרה רבה כל כך על מי שרק לא נוהר בדבועי בברכת התורה, הסביר הר"ן (שם): "כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך, שהיא ראוי לברך עליה".

למדנו מדבריו, כי גם אם עוסקים בתורה ובמצוות בצורה גרושה, אם התורה אינה מקבלת בתודעת האדם את מימד החשיבות הראוי לה, הרי זה פתח להשלכות שליליות שעלולות לגרום להתדרדרות מוחלטת שתמצאותיה אובדן הארץ וסבל התוכחה.

ברוח זו מובן היטב שהשמחה בעבודת ה' אינה פרט שולי במיכלול פרטי שלימות העבודה, אלא מרכיב עיקרי בכל הגישה לתורה ולמצוות, וחדור מוחלט של שמחה בקיום המצוות, עלול לדרדר עד כדי כשלון המוביל לחורבן ולגלות.

19

This question is particularly relevant to our generation. We are aware that from time to time, each one of us experiences a lack of joy in our *mitzvah* performance. Does the deficiency of joy in our *mitzvah* performance place us in the fearsome category of those who "did not listen to the voice of Hashem"?

One Who "Holds Himself Back from Joy"

THE RAMBAM (HILCHOS LULAV 8:15) states, "The joy that a person experiences in his performance of a *mitzvah* and his love of Hashem, Who commanded him to perform

the *mitzvos*, is a great aspect of Divine service. Whoever holds himself back from this joy is fitting to receive punishment, as written in the Torah (*Devarim* 28:47), "Because you did not serve Hashem, your G-d, in joy and goodness of heart, when everything was abundant." There is no greater attribute or honor than rejoicing in front of Hashem, as we find (*Shmuel* 2:6:16), "Dovid Hamelech danced and sang in front of Hashem." The *Maggid Mishnah* comments on this passage, "The words of Rabbeinu are drawn from a few locations in the *Talmud*, for instance (*Shabbos* 30b), "And I praised the happiness." This refers to the happiness of performing a *mitzvah*." The primary idea here is that it is not appropriate for a person to perform the *mitzvos* out of a sense of discharging an obligatory and compulsory burden, but should feel

that he is required to perform the *mitzvos* and rejoices to perform them. He performs good deeds because they are good, and he chooses to follow the truth because it is true. He views the effort required to uphold the values of goodness and truth as minimal. He understands that the purpose of his creation is to serve his Creator. Therefore, when he fulfills the purpose of his creation, he rejoices and delights because the happiness associated with material endeavors is contingent upon things which are empty and temporal, whereas the joy found in the performance of *mitzvos* and in Torah study and wisdom is true joy. This joy of wisdom is the joy that Shlomo Hamelech praised (*Mishlei* 23:15): "My son, if your heart is wise, my heart will also rejoice."

We understand from the words of the *Maggid Mishnah* that the basis of performing a *mitzvah* with happiness is the awareness that the fulfillment of *mitzvos* is the very purpose of his creation — that is, to serve his Creator. Thus he is able to fulfill his obligations in happiness. Conversely, a person who does not recognize that the purpose of his creation is the fulfillment of *mitzvos* discharges his *mitzvos* out of sense of obligation and compulsion. He has no awareness of the preciousness of *mitzvos* and their fulfillment. He also lacks the proper awareness of the inestimable preciousness of Hashem — Creator of heaven and earth.

Reason that the Torah deals so stringently with the lack of happiness in Divine service. After all, we are dealing with a person who meticulously fulfilled the *mitzvah* in precise detail. If so, why for this apparent minor deficiency, i.e. his lack of joy, should he be considered as "one who is fitting to be punished?"

In addition, what is the meaning of the Rambam's phraseology, "he holds himself back from joy"? It would seem that he should have written "he does not serve Hashem from joy." His words imply that happiness is not an attribute that a person should strive to achieve, but rather a state in which a person should always be present. Accordingly, if he does not serve Hashem from joy it is as if "he holds himself back" from being joyous. What is the meaning of this idea?

ברוך דומה, אם כי בסגנון חשיבה שונה, כתב הרב בעל ה"תניא" בספרו "לקטני תורה" (עין בדבריו פרשת 'תורע', כ"ה שוש אשיש).
הוא מבאר שאמנם העונש שנגזר על עם ישראל היה בגין עויבת התורה, אולם עויבה זו לא היתה ח"ו מוחלטת. עם ישראל אף פעם לא ניתק לחלוטין מהתורה ומהמצוות מכל וכל, והמיד הזיוק בחלק ניכר של המצוות. כיון שגם במצבים הקשים עדיין היתה בעם שמירה מסויימת של המצוות, זו היתה עשויה להגן עליהם מפני בוא הפורענות, כדרך שנאמר ב"אבות" (פרק ה' משנה יא): "תשובה ומעשים טובים, כתריס בפני הפורענות". אבל דא עקא, המעשים הטובים שיש בכוהם לגונן מפני הרעה, הם רק אלו המתבצעים מתוך תחושת הורהות נפשית עימהם ומתוך שמחה, ולא כאלו הנעשים כמי שכפאו שר. הוא שאמר הכתוב כי מאחר שעבודת ה' שלהם היתה שלא מתוך שמחה, לא נותר מה שיגן עליהם מפני הפורענות.

השמחה שבקיום המצוות מצביעה על התקשרות פנימית עימהם ולעם מי שציווה עליהם, והתקשרות זו היא המקנה חסינות מפני כל צר ומשטין, ודומה לכך מציוונו בהלכות ראש השנה, כך אמרו חז"ל (ראש השנה טו, א):
...למה תוקעין ומריעין בשנה טובה ומריעין בשנה עומרת? כדי לערכב את השטן (כשישמע ישראל מחבבין את המצוה מסתמחין דבריה, רש"י).
הרי לנו מבואר מדעת חז"ל שעצם התקיעה בשופר, עדיין אין בה כדי לערכב את השטן ולסתום את טענותיו, רק חיבוב המצוה הוא שיש לו סגולה זו. וכאמור טעם הדבר משום שחיבוב המצוה מעיד על ההתקשרות העמוקה לקב"ה והיא זו המגינה מכל צר ומחנבל. →

21

Sons and Slaves

ON ROSH HASHANAH WE PRAY, "Today is the day that the world was created... if You view us as sons... if You view us as slaves." We need to clarify the

fundamental distinction between these two aspects of 'sons' and 'slaves.' Moreover, the prayer continues, "If You view us as sons — show us mercy just as a father feels mercy for his sons. And if you view us as slaves — Our eyes are raised to You until You show us grace and bring our judgment to light." There is a subtle difference between these requests. The phraseology of the prayer, "If you view us as sons — show us mercy just as a father feels mercy for his children," suggests an open request, practically a demand for mercy. In contrast, the phraseology of the prayer, "And if you view us as slaves — Our eyes are raised to You until You show us grace and bring our judgment to light," suggests a veiled request, a tearful supplication.

We find that these two aspects of 'son' and 'slave' are discussed in the *Talmud* (*Bava Basra* 10a): "Turnus Rufus, the *rasha*, asked R' Akiva, 'If your G-d loves the poor people, why does He not provide for them?' R' Akiva responded, 'So that we may be saved

22

The Distinction between 'Son' and 'Servant'

THE CRITICAL DISTINCTION BETWEEN A SON and a servant is as follows: even the best of servants, who serves his master efficiently and faithfully, nevertheless performs his

service because it is his compulsory duty. In contrast, a son who fulfills the instructions of his father is happy and joyous to satisfy his father's request. The servant does not fulfill the request of his master in order to please his master; he serves his master out of a compulsory obligation. When the son fulfills his father's request, his response does not spring merely from a sense of obligation. Rather, the son views his father's requests and commands as a revelation of his will. Once he knows his father's will, he quickly fulfills his request because he is happy to please his father. Additionally, the son usually does even more than his father requested in order to give more pleasure to his father. He fulfills his father's request with love and joy, continuously checking to see what will please his father so that he can give his father more and more pleasure.¹

Shlomo Hamelech teaches (*Mishlei 27:19*), "Just as water reflects the face of a man, so too, the heart of one man reflects another." Consequently, the relationship of a father to his son is qualitatively different than the relationship of a master to his slave. If a son commits a crime and is brought to trial, his father will give all of his wealth to rescue his son. In addition, he will employ every strategy to lessen his son's sentence, even if he knows that his son is fully deserving of punishment. The power of compassion, the instinctual compassion of a father for his son, moves his heart to contend with every opposing force. In contrast, if a servant is convicted of a crime, his master will not make great efforts to get him released from jail or to get his sentence lightened. Even if the

master does make an effort on behalf of his servant, his motivation is not to benefit the servant. Rather, he is concerned with his own benefit, i.e. he does not want to lose his servant.

24

The Request — To Merit Fatherly Compassion

NOW WE CAN CORRECTLY DEFINE the aspects of 'son' and 'slave,' and understand each one's respective aspect of prayer on *Rosh Hashanah*. In general, we ask the Master of the Universe, "If we merited being as sons before You, then consequently You should have pity for and mercy upon us, like a father has for his son — for a father has natural feelings of mercy for his son." This request is expressed with absolute faith, for if we merited achieving the status of 'son,' then it is absolutely certain that He will answer our request and we will receive a favorable ruling. However, if we did not merit the status of sons, but instead we are classified as slaves, nevertheless, we should hope and we should not despair of divine mercy. Thus we say, "And if we are like slaves, we turn our eyes to You." We ask Hashem to nevertheless show us mercy in His great compassion — even if we are entirely unworthy.

25

Lack of Happiness and the Aspect of 'Slave'

LET US RETURN TO OUR original question: What is the reason that one who lacks joy in Divine service is subject to the horrific curses recorded in the Torah?

The distinction between a son and a slave sheds light on this enigma. The Torah is not suggesting that the deficiency of a lack of happiness, in and of itself, warrants the curses. Rather, if a person has violated Torah principles that are punishable by the curses, Hashem will not deliver him from these severe judgments if he is also deficient in his joy in his Divine service. This deliverance applies only to the aspect of 'Father' to 'son,' for then his Father will rescue him and make every effort on his behalf, even

if his son has committed a wretched deed. On the other hand, if he serves Hashem as a "slave serves his master," then his master will not make exhaustive efforts on his behalf. Since he deserves these afflictions, his master will not attempt to save him.

When *Klal Yisroel* perform their Divine service in joy, they are privileged to attain the status of 'sons,' i.e. "You are sons to Hashem, your G-d." Then, even if they are liable for a punishment or a curse, even if they have acted with utter corruption, Hashem, in His abundant mercy, will deliver them. They will be like a like "a son who makes unwarranted requests of his father and he grants his request." The tender and compassionate feelings of the father will answer his son's every request.

26 If, though, they do not serve their King with joy, but rather discharge their service as compulsory, burdensome commandments — they lose the status of 'sons' and enter the status of 'slaves.' Therefore, in the event that one has incurred the accountability of the curses mentioned in *Parshas HaTocheichah*, Hashem will not deliver him, for he is like 'a slave to his master.'

[There is, however, a category of 'slaves' that will be saved by their master — those whose lives are lived according to the virtue of "For Your sake, O Living G-d." For a lengthier treatment of this topic, see Essay 37: "The Purpose of Creation and Man — For Your Sake, O Living G-d.]"

One Who Holds Himself Back from Joy

NOW, WE CAN UNDERSTAND THE Rambam who wrote that such a person "holds himself back" from joy. Clearly, the natural status of *Klal Yisroel* is that of 'sons,' as per the verse

(*Tehillim 2:7-8*), "Hashem said to me, 'You are My son, today I have given birth to you. Ask of Me, and I shall give you nations as your inheritance,'" and as explained in the *Gemara Berachos* brought above. *Klal Yisroel* are supposed to have — and to live with — the closeness of a son to a father. The son says, 'Give me,' and his father immediately grants all of his requests. Even if he occasionally sins, his father forgives and pardons all of his misdeeds.

The son will find favor in the eyes of his father as long as he conducts himself as 'a son to his father,' fulfilling his father's commandments and requests with joy and love. However, if he were to fulfill his father's will out of sense of compulsion and discharging a burden, he would elicit reciprocal behavior from his father.

One who serves Hashem without joy 'withholds' himself from his natural state. Even worse, he reverses his status, going from 'son to a father' to 'slave to a master.' In this light, the Rambam wrote, "Whoever holds himself back from this joy."

27 Now we can understand the Rambam's statement that he "is fitting to receive punishment." The lack of happiness, in and of itself, does not bring about the curse — rather the lack of happiness changes the status from 'son' to 'slave.' As a result, when punishments and curses are slated to come, he will not be saved, *chas v'shalom*. Therefore, he is described as "fitting to receive punishment."

The Status of 'Slave' — And Its Relevance to Reprimand

PERHAPS UPON DEEPER REFLECTION WE can discover a new understanding of this matter. We have already concluded that if a person does not serve Hashem

with joy, he relegates himself to the status of a slave, who is fitting to receive punishment. Theoretically, even if he never receives any punishments or curses — (as we said, the lack of joy does not warrant the punishment, rather, it removes him from Divine compassion. Accordingly, when he is found culpable, *HaKadosh Boruch Hu* will not shield him from the appropriate judgment. Yet if he does not commit misdeeds, he would not be subject to these punishments. In such a case, his lack of joy in his Divine service would not seem to make a significant difference) — nevertheless, the very

28 The Way to Happiness — Contemplation of Hashem's Kindness

THE PATH TO ACHIEVING THIS happiness has been laid out by the Ramchal (Mesillas Yesharim, Perek 19): "Joy is a primary element of Divine service, as Dovid Hamelech cautioned and said (Tehillim 100:2), "Serve Hashem with joy, come before Him with joyous song," and (Tehillim 68:4), "But let the righteous rejoice, let them exult before Hashem, and let them delight with happiness." In addition, our Sages taught (Shabbos 30b), "The Divine Presence dwells only with one who rejoices in performing a mitzvah." Regarding the verse that we cited "Serve Hashem with joy," the Medrash Shochar Tov comments, "R' Ibo said, 'When you stand in prayer, let your heart rejoice within you, for you are praying to G-d — and there is no other like Him. This is true joy, when a person's heart rejoices in the fact that he merits to serve before the Master of the

Universe, for there is no other like Him, and that he engages in Torah study and the performance of mitzvos, which are the true perfection and the eternal honor. Shlomo Hamelech, in his great wisdom, conveyed a fitting parable in the verse (Shir HaShirim 1:4), "Draw me, we will run after You; the King brought me into His chambers; we will be glad and rejoice in You." The more a person enters into the chambers of knowledge of the greatness of Hashem, the more he will rejoice and the more his heart will exult within him."

29 When a person contemplates the supremely exalted level of Hashem, and realizes that there is no other like Him, he will consequently understand his own precious worth — for "the King brought [him] into His chambers." He will understand the great privilege that he has merited, and then true joy will enter his heart and he will perform the mitzvos with love, joy and goodness of heart.

When we accustom ourselves to serving Hashem with a clear understanding of the worthiness of our deeds and of our Divine service, as explained in the Mesillas Yesharim and the Maggid Mishnah cited above, we will attain true happiness. Yet, we must realize that this awareness is not achieved in one day, as the Rambam stated, "The joy that a person has in his performance of the mitzvos and his love for Hashem, Who commanded us to perform the mitzvos, is a great task." It requires consistency over a protracted period of time, and only then will the person merit to serve his Father in Heaven as 'a son.'

30 The Aspect of 'Son' — A Merit for Yom HaDin

WE HAVE EXPLAINED THAT THIS aspect of joy in Divine service is not just a supplementary beautification of the mitzvah. Rather, it transforms the very essence of a human being and changes his status from 'slave' to 'son,' to the status that stirs the compassion of our Heavenly Father. It behooves us,

especially during the days of Elul, to contemplate the virtue of joy in Divine service and its attainment. We must constantly remind ourselves that the attainment of this joy is not contingent upon the perfunctory performance of mitzvos or upon the application of specific stringencies; it is, rather, attained exclusively through the sensitization and the understanding of our hearts, because "Hashem wants the heart!" In truth, this is a wonderful counsel to find merit in our judgment on Rosh Hashanah, for there is no greater blessing than to merit the compassion of Hashem, the compassion of the Father for His children.

When we reflect upon the preparation for Rosh Hashanah, we will discover that it is based on joy, as we find in the Shulchan Aruch, "Whoever is clever in his reverence of Hashem will consciously strive to see himself as if he was vindicated in his judgment with the King and emerges with great happiness and joy." Rosh Hashanah is the day that we declare Hashem as our King. We seek to show Him that we serve Him and fulfill his mitzvos in happiness and joy. Even if we fell short of attaining this joy in our Divine service during the course of the year, nevertheless, we want to show Hashem that we desire to serve Him with joy. Therefore, "Whoever is clever in his reverence of Hashem" will strive at least during the days of Rosh Hashanah to serve his Creator with happiness and joy. As a result, he will merit to be considered as a 'son' to his Father, and will attain a meritorious judgment.

This is powerful and exalted advice to successfully go through these Days of Judgment and to be written and sealed for life and peace! The Navi referred to this as (Nehemiah 8:10), "Go and eat the sumptuous meat and drink the sweet wine... for the joy of Hashem is your strength." During these days of Elul we must begin our efforts to attain this outlook of serving Hashem in joy "this great task." Woe to the person who is lax in this and remains in the category of 'deserving censure.'

32 The Judgment of the Year is Proportional to the Happiness

THE SEFAS EMES WRITES (ROSH HASHANAH 5661), "The Navi commanded them to rejoice on Rosh Hashanah: 'Go and eat the sumptuous meat and drink the sweet wine... for the joy of Hashem is your strength.' The primary strength for Bnei Yisroel is to rejoice in the G-dly portion that is unique to the Jewish soul, and on Rosh Hashanah, this power with which man was created is renewed — "and He breathed into his nostrils the breath of life. On Rosh Hashanah we accept upon ourselves the Kingship of Heaven, and we must accept it in great joy, as written in the Talmud (Shabbos 130a), 'Whichever mitzvah they originally accepted with joy is still performed with joy.' The level of joy that we attain on Rosh Hashanah in acceptance of Hashem's Kingship is the level of joy that will remain with us throughout the year." His words are clarified by the concepts detailed above, that through the joy that we attain on Rosh Hashanah, we merit to the aspect of being a 'son by his Father.' Consequently, at the auspicious period of the writing and sealing of judgment, there is no greater counsel than drawing down the abundant blessings and success for the entire year, may it come upon us for good!

תלג דינאל כי-תבא אוד 33

הא"י ז"ל העיד על עצמו שהוא זכה לרוח הקודש משום שהיה שמח בשמחת המצווה יותר משמחת גן עדן. נמצא, שקיום תורה ומצוות הינם דברים יקרים עד למאוד יותר מכל תענוג שבעולם, ועל ההודמנות הנפלאה הנותנת לאדם לשרת את בוראו בימי חייו, היא בלבד יכולה לגרום לנו לשמחה עד אין קץ. הרמב"ם כותב בהלכות לולב: "השמחה ששמח האדם בעשיית המצווה ובאהבת הא-ל-שציווה בהן עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו, שנאמר 'תחת אשר לא יעבדת את ה' בשמחה." רבי חיים ויטאל זצ"ל כותב (בהקדמה ל"שער המצוות" לאר"י ז"ל): "אבל השרוש שהכל נשען עליו הוא שבעשיית המצווה אל יחשוב עליו כמשא גדול וממחר להסירה מעליו, אבל יחשוב בשכלו כאילו בעשותו אותה מצווה ירוויח אלף אלפים דינרי זהב ויהיה שמח בעשותו אותה מצווה בשמחה שאין לה קץ מלב ונפש ובחשק גדול כאילו נותנים לו כפועל אלף אלפי דינרי זהב אם יעשה אותה מצווה."

6

C

כתיב (דברים כה, מ) 'אחת אשר לא עבדה את ה' היא בשמחה', ומקשים המפרשים וכי כשזיל דבר זה לאחד נא כל הסוכחה הנוראה הכמונה בשמחה מורה, והבנתי מדברי הפרי הארץ במכתיב פי' הדברים, וי"ל שם (מכתיב כג) 'משוה כלית לירידי נפשי, בעסק המורה והעבודה אשר רבים זועקים על המשכבות ורות והסחוחות הסינה הוא הגדלות שבהם שאינם שמחים בעבודתם, ולא די להם כי אם גדלות ונפלאות מהם, כי הנה כלל גדול במורה להיות שמה בחלקו גם בעסק המורה ועבודה אם מעט ואם הרבה ויהנה ממנו, משא"כ אם אינו נהנה ושמה הופש הנה להנות מהמורה האלה, פי' המשכבות

ורות מפני שאינו שמה בעבודתו ורואה בגדלות ונפלאות ממנו דוחים אותו למחשבת חוק, שכל מחשבתו ומחשבת הילל ה' המה, ומי שרואה לננוס במקום שאינו ראוי דוחק אותו לחוק. הרי שגילה לנו כי תסרון עבודת ה' בשמחה גורם כי הנפש מתאווה לענוג ירונה שמחה וממילא מחפש ח"ו דברים של עוה"ז המביאים דמיון של מענוג ושמחה, וזה הוא הגורם לכל הדברים הרעים שעושה האדם, כי אילו ה"י מרגיש שמחה בעבודת השי"ה ה"י די טובה, ובלשונו של האו"ם הקדוש בפרשתנו עה"פ (שם טו, יא) 'שמחת בכל הטוב, שפי' כי טוב הכונה על חורמנו הקדוש וכחש ש' בזה"ל 'שאלם היו בני אדם יורגשין

במחשבות ועריבות טוב החורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יתעב צעייניהם מלא עולם כסף הזה למאומה כי הסורה כוללת כל הטובות שבעולם, וכידוע ששמחת ישראל היא מעולם הענוג ומחשבת הענוגים דלכן כשאנו זוכה לקבל הענוג ממקור הענוג דקדושה הריהו פונה לחפש אלה במקומות מפורקים, כי הענוג הוא להשענוג על ה', ורק כאשר חסר לו זה הענוג מחפש הענוג אחר, ושם הנפש אינו מתמלא כלל, ויורד ח"ו מעט מעט, ומוכן מאוד מה שהמורה אומר כי סיבת כל הרע הוא חסרון השמחה בעבודת ה'.

35 וממשך שם בפרי הארץ במחנהו לבאר מה שמינו בחז"ל (מגינה פו, ה) שפושעי ישראל מלאין מצוות כרמון, שהסיבה שהם פושעי ישראל הוא מפני שאין להם שמחה בעשיית המצוות, ועי"ז נופלין כנ"ל, וי"ל כי זה הוא מרומן בלשון 'כרמון' כפי מה שיבאר הגאון רבי דוד פונרסקי ז"ל כי כרמון יש גרעינים רבים אולם כל אחד עומד לעצמו לא כמו תפוח שכול מקשה אחת, אלא כל גרעין קטן הוא לעצמו, כן הדבר יכול אדם ללמוד מורה ולקיים מצוות אולם הכל הוא נבחינת קטן, מבין שהכל נפרד אחד מן השני ואין חיבור בין מצוה אחת לחברתה, ודרך שהמורה והמצוות יהיו מקשה אחת, ונראה הטובה כי דבר שהוא נבחינת ח"י יש לו קשר וחיבור זה שם זה, אבל מצוה שאין בה חיוב אינו מתאחד עם מצוה אחרת, ולכן כשעושים מצוות בשמחה יש המשך וחיבור בין המצוות, משא"כ פושעי ישראל שחסר להם שמחת המצוות, נשאר המצוה דבר יבש נבחינת 'לא המתיים יהללו י-ה' (מהלל קטו, י) דדרשוהו על לולב היבש (פסח כט, ג) נחשאים נסת היוצאים, וממילא הוא מלא מצוות כרמון.

36 ראיתי בספר מעגלי נדק (כי האל ד"ה בל"ה י"ל) שהוסף בזה נקודה, כי נאמת אדם יש לו קצת מתלה להקל מעליו הקטרוג, מהעבירות שישל בהם רח"ל, כי האדם הוא דבר דם מלא חמימות ודם רומם, וממילא נרצו הנסיונות בעוה"ז הוא נכשל בדברים לא טובים, ובפרט בזמנינו ה' ירחם עלינו, ודבר זה ממעט הקטרוג על האדם, אך כל זה נאמר אם בעת עסקו במצוות ובמעשים טובים הוא מתלהב בחמימות, כי אז רואים כי זה טבעו כי כל הדברים הוא עושה בחמימות ועי"ז הוא נוטל לפעמים בפת היצר בעולם הנסיונות, אבל אם בעת שהוא מתפלל הוא עושה הכל בקרירות, ואינו מתלהב כלל בעת לימודו, והתפלה הוא בלי חיות כלל, הרי זה סימן כי בעל אינו מלא חמימות מלד טבעו, וזה הרי מאבד את החי' על מה שעשה שלא כדן ועבר על המורה רח"ל, וזה הוא ציבור *פי' 'אחת אשר לא עבדה את ה' היא בשמחה', כי ע"י שאינו עובד השי"ה בטהרה ואינו מתלהב להיות מלא שמחה בעשיית המצוה, הרי זה מעורר טענה על כל הדברים הלא טובים שעשה, וממילא זה הוא סיבת המוכחה.

37 וזה עיקר העבודה בימים אלו, לעשות מצוות ה' בשמחה, ולכן קורין פרשה זו לפני ר"ה, לעורר בני ישראל לשמחה בעבודתם במציאת הביכורים, ולקום בהשקמה ובזריזות, וזהו זוכין בעו"ה צדק.

38 אלה בגמרא

ולא רק באלה, אלא כך טבעו של אדם בכל ענין, הוא שמח יותר בראשון, כך דובר בבן הבכור, באשה הראשונה, השמחה גדולה יותר בראשונות, והנה רק פעמיים מצינו שהתורה פותחת ב'יהיה', האחד הוא בפרשתנו השני הוא בפרשת 'עקב' ובנאמר שם 'ויהי עקב חשמעון את המשפטים האלה' גי' הרי שלשון 'שמחה' לא נאמרה רק על הבאת ביכורים, אלא על קיום כל תורה כולה, הטעם הוא, משום שכל המצוות שאדם מקיים אותן כמשאוי - אין להם ערך, כי מהותן של המצוות והתפילות הן בעצם הרצון הפרטי והאישי 'קיימן מתוך שמחה ותורה, מתוך געגועים לה, מתוך צמאון של 'צמאה לך פשי', וכך כותב רבינו יונה ב'שערי תשובה' שער שלישי (אות קסט): 'ענה פרש ענין כח עוזבי ה', ונאמר, כי הם האנשים שאין עליהם עול יראת שמים, הם מקיימים את המצוות מצות אנשים מלומדה, ובאשר יתגבר היצר על האדם והוא ועליו חלף רוח ויעבור ואשם, לא יאנוח ולא ידאג לחטאו, אבל ומחה פיה, הוא בעיניו כאילו לא פעל און כענין שנאמר (תהילים לו, ב) 'נאם פשע לרשע קרב לבי אין פחד אלוקים לנגד עיניו', מכאן נראה עד כמה קשה הדבר כאשר נשים מקיימים מצוות מצות אנשים מלומדה, ובלשון רבינו יונה האנשים הללו הם מכת עוזבי ה', נרא נראות, היפוכו של המצב הזה הוא כשהאדם מרגיש כל מצוה שהוא מקיים כאילו מקיימה בפעם הראשונה שלו, ואז כמובן המצוה התפילה יהיו בשמחה, ועל זה אמר דוד המלך ע"ה 'עבדו את ה' בשמחה בואו עניו ברנה' (תהילים ק).

וכן אנו מוצאים בפרשה (כו, טו) 'היום הזה ה' אלוךך מצורך וגו' ופרשי': 'בכל יום יהיו בעיניך חרשים כאילו בו ביום נצטית עליהם', וכן להלן שם (כו, יא) '... היום הזה נהיית לעם לה' אלוךך' ופרשי': 'בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית'.

ובאמת אפשר לדקדק כן בלשון הכתוב, שאצל הקללות נאמר הטעם למה באו י"י לא שמעת בקול ה' אלוךך לשמור מצוותיו וחוקותיו אשר צוך' (כח, מד), אבל הטעם של 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב מרוב כלי' אינו טעם ישיר לקללות ולתוכחות, אלא לנאמר בפסוק שלפני כן 'יהיו בך לאנת ולמופת ובורעך עד עולם' (כח, מו), כלומר - ההרגל וקיום המצוות כמצוות אנשים מלומדה וממילא עבודת ה' בחוסר שמחה חיות, כל אלה נובעים משיכחה וחוסר תשומת לב מספקת, ועל כן הציווי בתורה שיהיו כל התוכחות הללו 'לאות ולמופת כן ובורעך עד עולם', כדי שלא יהיה מצב כזה שאדם יעבד את ה' כמצוות אנשים מלומדה וכאילו משא נתן על שכמו, ודו"ק היטב.